

Warszawa, 18-04-2024 r.

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Valeri Vachev

XI.815.9.2024.DB

Pani

Dorota Habich

**Zastępca Prezesa Zarządu ds.
Programowych**

**Państwowego Funduszu Rehabilitacji
Osób Niepełnosprawnych**

ePUAP

Szanowna Pani Prezes!

Na początku tego roku Rzecznik Praw Obywatelskich prowadził z Pełnomocnikiem Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych korespondencję dotyczącą systemowych rozwiązań na rzecz zapewnienia dostępności komunikacyjno-informacyjnej dla uchodźców z Ukrainy z niepełnosprawnością słuchu. W piśmie z 28 lutego 2024 r. Rzecznik zwrócił się do Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych z prośbą o udzielenie informacji, czy aktualnie głusi uchodźcy z Ukrainy mają możliwość skorzystania z tłumaczenia na ukraiński język migowy w kontaktach z podmiotami publicznymi, jakiego rodzaju podmioty świadczą takie usługi i w jakiej formie, a także o ewentualnych planowanych pracach nad systemowym

rozwiązaniem kwestii dostępności usług publicznych dla uchodźców z niepełnosprawnością słuchu¹.

Jak wynika z odpowiedzi Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych z 27 marca 2024 r., nie istnieje obecnie mechanizm, który pozwalałby na uruchomienie samodzielnej usługi tłumaczenia na ukraiński język migowy. Pełnomocnik wyjaśnił również, w jakich ramach prawnych i na podstawie jakich mechanizmów wsparcie uchodźcom z Ukrainy z niepełnosprawnością może być obecnie świadczone – na mocy art. 34-36 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 583, ze zm.; dalej: „ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy”), wprowadzono możliwość przeznaczania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Funduszu Solidarnościowego na działania kierowane dla niepełnosprawnych obywateli z Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny, jednak jest to możliwe wyłącznie na podstawie programów zatwierdzanych przez Radę Nadzorczą Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz programów Funduszu Solidarnościowego.

Pełnomocnik przybliżył również Rzecznikowi założenia programu „Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością”, który w zamyśle ma umożliwić uchodźcom z niepełnosprawnością uzyskanie potrzebnego wsparcia. Z punktu widzenia Rzecznika szczególnie interesujące wydają się Moduły II i III Programu. Moduł II jest skierowany do samorządów (wojewódzkich, powiatowych, gminnych) i obejmuje finansowanie kosztów poniesionych przez te jednostki w związku z uruchomieniem dodatkowego wsparcia dla niepełnosprawnych obywateli Ukrainy i osób im towarzyszących. W jego ramach jednostki samorządu terytorialnego mają mieć możliwość uzyskania wsparcia finansowego zarówno na działania prowadzone samodzielnie, jak i na te, które zleciły do realizacji organizacjom pozarządowym. Przy tym – jak wskazano w korespondencji – katalog działań objętych dofinansowaniem nie został określony, gdyż działania powinny być dostosowane do identyfikowanych w danych jednostkach potrzeb. Z kolei Moduł III programu, kierowany do organizacji pozarządowych, umożliwi składanie wniosków w ramach trzech naborów. W pierwszym z nich rozpatrywane są wnioski związane z prowadzeniem ośrodka recepcyjnego dla uchodźców i osób towarzyszących na terenie województwa lubelskiego lub podkarpackiego, przy czym jednym z obowiązków ośrodka jest

¹ Korespondencja dostępna pod adresem: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-ukraina-uchodzcy-glusi-wsparcie-pelnomocnik-odpowiedz> [dostęp: 8 kwietnia 2024 r.].

zapewnienie tłumaczy; w drugim naborze – wnioski związane z realizowaniem rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz miejsc pobytu dla uchodźców z niepełnosprawnościami na terenie każdego z województw; w trzecim naborze – wnioski związane z zapewnieniem wsparcia procesu aktywizacji zawodowej i przygotowania do wejścia na rynek pracy dla uchodźców z niepełnosprawnościami na terenie każdego z województw. W każdym z naborów jednym z obowiązków jest zapewnieniu usług tłumacza języka ukraińskiego i tłumacza języka migowego. W ramach naboru drugiego i trzeciego Modułu III Programu (dedykowanego organizacjom pożytku publicznego) minimalny okres realizacji zadania musi wynosić co najmniej 4 miesiące, zaś wszystkie nabory będą realizowane do 30 czerwca 2024 r.

Jakkolwiek założenia Programu wskazują, że uchodźcy z niepełnosprawnościami mogą liczyć na wsparcie w szerokim zakresie, to do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają wnioski, w których wskazuje się, że oferowana tej grupie uchodźców pomoc jest dalece niewystarczająca. W jednym z wniosków wskazano, że organizacje społeczne udzielające wsparcia uchodźcom (w tym uchodźcom z niepełnosprawnościami) mierzą się z wyzwaniami związanymi nie tylko z zapewnieniem dostępności komunikacyjno-informacyjnej uchodźcom z niepełnosprawnością słuchu, ale również ze znalezieniem dostępnych miejsc pobytu. Przedstawiciele wojewodów powołują się w tym zakresie na art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, z którego wprost nie wynika, by miejsca zakwaterowania miały być dostosowane do potrzeb uchodźców z niepełnosprawnościami.

Zgodnie z uzyskanymi przez Rzecznika wyjaśnieniami, w ramach naboru pierwszego Modułu III Programu, organizacja ośrodków recepcyjnych dla uchodźców z niepełnosprawnościami i osób im towarzyszących została ograniczona do obszaru województwa lubelskiego lub podkarpackiego. Tymczasem, jak wynika z informacji przekazanych Rzecznikowi, wciąż wielu uchodźców udaje się do Warszawy m.in. z uwagi na możliwość wyrobienia koniecznych do dalszej podróży dokumentów.

W odpowiedzi z 27 marca 2024 r. poinformowano również o prowadzonej przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych infolinii w języku ukraińskim i adresie mailowym, które mają usprawniać kontakt z uchodźcami z niepełnosprawnościami korzystającymi lub chcącymi skorzystać ze wsparcia świadczonego w ramach środków PFRON, a także możliwości skorzystania z usługi wideo-tłumaczenia w Polskim Języku Migowym (PJM). Tymczasem można spodziewać się, że przynajmniej część osób zainteresowanych uzyskaniem wsparcia w ramach

Programu będzie porozumiewać się w ukraińskim języku migowym, który znacząco różni się od Polskiego Języka Migowego.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1058), zwracam się do Pani Prezes z uprzejmą prośbą o udzielenie informacji w niniejszej sprawie. W szczególności uprzejmie proszę o wskazanie:

- 1) Jakie samorządy i na jakie działania uzyskały środki w ramach Modułu II programu „Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością”, ilu uchodźców (oraz ich opiekunów) z nich skorzystało, a także jakie środki zostały przekazane na ten cel;
- 2) Ile organizacji pożytku publicznego i na jakie działania uzyskało środki w ramach Modułu III programu „Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością” (z podziałem na poszczególne nabory), ilu uchodźców z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów z nich skorzystało oraz jakie środki zostały przekazane na ten cel (w tym ile dostępnych miejsc w ośrodkach recepcyjnych oraz dostępnych miejsc pobytu zostało utworzonych w efekcie uzyskania środków w ramach Modułu II naboru pierwszego i drugiego Programu);
- 3) Z jakich względów zdecydowano o możliwości uzyskania dofinansowania do działalności punktów recepcyjnych w ramach Programu wyłącznie w dwóch przygranicznych województwach oraz czy wskazany wyżej Program zostanie zakończony 30 czerwca 2024 r., czy też po tej dacie wsparcie uchodźców z Ukrainy z niepełnosprawnością w dotychczasowym kształcie będzie kontynuowane.

Proszę również o przeanalizowanie kwestii uruchomienia całodobowej usługi, dzięki której uchodźcy z niepełnosprawnością słuchu mieliby zapewnioną dostępność informacyjno-komunikacyjną nie tylko w kontaktach z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, ale również z innymi podmiotami publicznymi.

Łączę wyraz szacunku

Valeri Vachev

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

Załączniki:

- 1) kopia pisma Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich z 28 lutego 2024 r. (znak: XI.815.9.2024.DB);
- 2) kopia pisma Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych z 27 marca 2024 r. (znak: BON-V.070.4.2024.PS).